JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

664 MITAALA NA UFUNDISHAJI

Muda: Saa 3 MAJIBU Mwaka: 2006

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika Sehemu A na maswali mawili kutoka katika sehemu B na Swali moja kutoka sehem C.

maktaba.tetea.org

TETEA

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

1. Fafanua dhana ya ukuzaji wa mtaala
Ukuaji wa mtaala ni mchakato endelevu wa kuboresha, kuhuisha na kuendeleza mtaala ili kuendana na mabadiliko ya kijamii, kiuchumi, kisayansi, kiteknolojia na mahitaji ya wanafunzi na jamii. Unahusisha uboreshaji wa maudhui, mbinu za kufundishia, nyenzo za kujifunzia na tathmini ili kuufanya mtaala kuwa bora zaidi na wenye tija.

2. Jadili kwa kifupi hoja za wataalamu mbalimbali wanaomchukulia mwanafunzi kama msingi wa mtaala
Baadhi ya wataalamu wanasisitiza kuwa mwanafunzi ndiye msingi wa mtaala kwa kuwa mtaala unapaswa kuzingatia mahitaji, uwezo, uzoefu, vipaji na maslahi ya mwanafunzi. Hoja zao ni pamoja na: kujifunza kwa kumzingatia mwanafunzi (learner-centered learning), kuendeleza uwezo wa kiakili, kihisia na kimwili, na kumwezesha mwanafunzi kushiriki kikamilifu katika jamii.

3. Tofautisha njia na mbinu za kufundishia na kujifunzia
Njia ni mkakati mpana wa kupanga mchakato wa ufundishaji kama vile mihadhara, mijadala, kazi za vikundi. Mbinu ni hatua maalumu zinazotumika ndani ya njia hizo kufanikisha lengo, mfano kutumia maswali, picha, au majaribio. Kwa hiyo, njia ni mfumo mzima wa ufundishaji huku mbinu zikiwa ni vipengele mahususi vinavyotumika ndani ya njia hizo.

4. Orodhesha njia tatu za utoaji wa mazoezi na mitihani kwa wanafunzi darasani
- Kujaza nafasi au kujibu maswali mafupi
- Maswali ya insha au maelezo ya kina
- Maswali ya kuchagua majibu sahihi (multiple choice)

5. Bainisha aina tatu za mtaala
- Mtaala rasmi: ule uliopangwa rasmi na wizara au mamlaka ya elimu
- Mtaala usio rasmi: maarifa yanayopatikana nje ya ratiba rasmi ya darasani
- Mtaala fiche: tabia, mitazamo na maadili anayojifunza mwanafunzi kwa kuiga mazingira ya shule au walimu

6. Kipengele cha tathmini kina umuhimu gani katika andalio la somo?
Tathmini huonyesha kiwango cha uelewa wa mwanafunzi, husaidia mwalimu kubaini mafanikio au mapungufu ya somo, huongoza marekebisho ya mbinu za ufundishaji, na kusaidia kupanga hatua zinazofuata katika mchakato wa kujifunza.

7. Taja misingi mitatu ya mtaala
- Msingi wa kijamii: kuzingatia mahitaji ya jamii
- Msingi wa kiuchumi: kuandaa wanafunzi kushiriki katika uzalishaji
- Msingi wa kisaikolojia: kuzingatia hatua za ukuaji wa mwanafunzi

8. Kwa kutumia mifano halisi inayo zingatia milango ya maarifa ya mwanafunzi, ainisha zana za kufundishia na kujifunzia
- Milango ya kuona: kutumia picha, michoro, video
- Milango ya kusikia: kutumia nyimbo, mazungumzo, mihadhara

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

- Milango ya kugusa: kutumia majaribio ya vitendo, zana halisi za maabara

9. Taja sifa za njia ya mhadhara kwa wanafunzi ambao ni watu wazima
- Huokoa muda kwa kuwasilisha maarifa mengi kwa haraka
- Huongeza msikilizano kwa wanafunzi waliokomaa kiakili
- Inafaa kwa kujadili mada pana na za kitaalamu

10. Chagua somo moja linalofundishwa katika shule za msingi kisha andika andalio la somo kwa kuzingatia hatua zote muhimu.
Somo linalochaguliwa ni Sayansi. Andalio la somo linaanza kwa kuweka tarehe ya somo ambayo huonyesha ni lini somo litatolewa. Kisha huonesha darasa husika, mfano darasa la tano. Baada ya hapo, huandikwa somo kuu ambalo ni Sayansi na mada ndogo kama vile viungo vya mwili.
Malengo ya somo huandikwa yakieleza kile ambacho mwanafunzi anatarajiwa kujifunza baada ya kipindi cha somo. Mfano, mwanafunzi aweze kutaja viungo vya mwili wa binadamu na kueleza kazi zake.
Zana za kufundishia huorodheshwa kama vile picha ya mwili wa binadamu, video, michoro au vifaa halisi kama mifano ya viungo.
Mbinu za kufundishia huainishwa na zinaweza kuwa mazungumzo, maswali na majibu, kuonesha picha au majadiliano.
Somo hugawanywa katika hatua muhimu kama utangulizi ambapo mwalimu humfanya mwanafunzi ajiandae kiakili. Hatua ya pili ni uwasilishaji wa somo ambapo mwalimu anafundisha mada kwa kutumia zana zilizotajwa. Hatua inayofuata ni majadiliano kati ya mwalimu na wanafunzi ili kuimarisha uelewa.
Kisha hatua ya tathmini hujumuisha kuuliza maswali ili kupima uelewa wa wanafunzi. Hatua ya mwisho ni hitimisho ambapo mwalimu hufunga somo kwa muhtasari na kuangalia kama malengo yametimia.
Mwisho kabisa, marejeleo ya vitabu au nyenzo zilizotumika huandikwa kama sehemu ya kuimarisha uhalali wa andalio hilo.

11. Kwa bahati nzuri wewe ni mmoja wa walimu wanafunzi waliopangiwa mazoezi ya kufundisha ya muda mrefu. Jadili uzoefu wako katika mazoezi hayo ukionekesha faida uliyoipata na mapungufu uliyoyaona.
Mazoezi ya kufundisha ya muda mrefu yalinipa nafasi ya kuelewa kwa kina mazingira halisi ya kazi ya ualimu. Moja ya faida kubwa niliyoipata ni uwezo wa kuandaa andalio la somo kwa utaratibu sahihi na kuelewa kila kipengele cha upangaji wa somo. Hii ilinisaidia kuingia darasani nikiwa na maandalizi mazuri.
Faida nyingine ni kupata ujasiri wa kusimamia darasa. Nilijifunza namna ya kuwasiliana vizuri na wanafunzi, kuwashirikisha katika masomo na kuhakikisha ushiriki wa kila mwanafunzi darasani.
Nilijifunza pia kutumia zana mbalimbali za kufundishia kama picha, michoro na vifaa halisi, ambavyo vilifanya somo kuwa rahisi kueleweka na la kuvutia.
Aidha, mazoezi haya yaliniimarisha katika matumizi ya mbinu tofauti kulingana na kiwango cha wanafunzi. Hii ilinisaidia kujifunza kuwa mwalimu anapaswa kubadilika kulingana na mazingira ya darasa.
Hata hivyo, kulikuwa na baadhi ya mapungufu niliyoyaona. Moja wapo ni upungufu wa zana za kufundishia katika shule nyingi ambazo hazina vifaa vya kutosha. Hili lilinilazimu kuwa mbunifu kwa kutumia njia mbadala.
Pia baadhi ya wanafunzi walionekana kuwa na uelewa mdogo au walikuwa wavivu kujifunza, jambo lililonifanya kutafuta mbinu mbadala mara kwa mara.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Mapungufu mengine ni changamoto ya kushirikiana na walimu waliopo kazini ambao wakati mwingine walikosa ushirikiano wa kutosha, hali iliyopunguza ufanisi wa baadhi ya mafunzo.

14. Umepangiwa kufundisha darasa ambalo mwalimu aliyekuhakikishia anakutahadharisha kuwa darasa hilo lina wanafunzi wasio wasikivu, wenye fujo na hawamtii mwalimu. Jadili vipengele muhimu utakavyovitumia ili kusaidia kudumisha nidhamu katika darasa hilo.

Kipengele cha kwanza ni kuweka sheria za darasa pamoja na wanafunzi. Ili kuhakikisha wanafunzi wanazingatia nidhamu, ni muhimu kuwakusanya na kuweka kanuni ndogo ndogo za darasani kwa pamoja. Kushirikisha wanafunzi katika kuunda sheria hizi kunawafanya wajione ni sehemu ya utaratibu huo na hivyo huwafanya kuwa tayari kuuheshimu.

Kipengele cha pili ni kutoa motisha chanya. Hii inamaanisha kuwapongeza wanafunzi wenye tabia nzuri kwa maneno au zawadi ndogo ili kuwahamasisha wengine kuiga mfano wao. Motisha chanya hujenga uhusiano mzuri kati ya mwalimu na wanafunzi na huongeza nidhamu darasani.

Kipengele cha tatu ni kutumia mbinu shirikishi za ufundishaji. Wanafunzi huwa na tabia ya kufanya fujo au kutokutii iwapo wanasikia wivu au kuchoshwa na mbinu zisizo shirikishi. Mwalimu anapaswa kutumia mbinu kama majadiliano, michezo ya kielimu, maswali na majibu na kazi za vikundi ili kuwaweka wanafunzi wote hai kiakili na kimwili.

Kipengele cha nne ni kuwa na mawasiliano mazuri na wanafunzi. Mwalimu anatakiwa kuonesha upendo, kusikiliza matatizo ya wanafunzi na kuelewa sababu za tabia zao. Mawasiliano mazuri yanasaidia kujenga uaminifu kati ya mwalimu na wanafunzi, jambo ambalo huongeza nidhamu na kupunguza fujo.

Kipengele cha tano ni kutoa adhabu za kimaadili kwa wanafunzi wanaokaidi. Adhabu hizo zinapaswa kuwa za kimkakati na zisizo dhalilisha, kama vile kumpa mwanafunzi kazi ya ziada au kumtenga kwa muda mfupi ili afikirie tabia yake. Hii husaidia kudhibiti utovu wa nidhamu bila kuathiri haki na hadhi ya mwanafunzi.

Kipengele cha sita ni kuwa mfano bora wa nidhamu. Mwalimu anapaswa kuonesha maadili mema, kuheshimu muda, kuongea kwa staha na kuwa na tabia inayofaa. Wanafunzi hujifunza zaidi kwa kuiga vitendo vya mwalimu, hivyo nidhamu ya mwalimu ni dira ya wanafunzi.

15. Eleza namna matumizi mazuri ya zana za kufundishia yanavyoweza kutatua tatizo la wanafunzi wenye kutoelewa somo/masomo wanafundishwa.

Matumizi mazuri ya zana za kufundishia huongeza uelewa wa wanafunzi kwa kuwa zinahusisha hisia nyingi kama kuona, kusikia na kugusa. Mwanafunzi anapohusisha zaidi ya hisia moja katika kujifunza, uelewa huongezeka maradufu kuliko kujifunza kwa kusikia tu.

Zana kama picha, michoro, mifano halisi, video na vifaa vya majaribio humwezesha mwanafunzi kuelewa dhana kwa urahisi kwa kuwa haziishii katika nadharia pekee bali zinaonesha hali halisi ya kile kinachofundishwa.
Zana hizi pia hufanya somo kuwa la kuvutia na kuamsha hamasa ya mwanafunzi kushiriki kikamilifu katika somo. Mara nyingi wanafunzi hushindwa kuelewa kwa sababu ya kuchoshwa au kutoona uhusiano kati ya somo na maisha yao ya kila siku. Zana huondoa tatizo hili kwa kutoa taswira halisi ya maudhui.

Pia zana huongeza ushirikiano kati ya wanafunzi kwa kuwa baadhi ya zana huhitaji kazi za vikundi kama vile vifaa vya maabara au vifaa vya kuchezea kielimu. Hii huwafanya wanafunzi wajifunze kwa kuhusishana badala ya kukaa kimya.

Kwa hivyo, matumizi mazuri ya zana husaidia wanafunzi wa viwango mbalimbali kuelewa kwa kutumia mbinu tofauti na huondoa changamoto za kutoelewa masomo.

16. Jadili umuhimu wa kuhakiki mazoezi ya kufundishia ya muda mrefu.

Kuhakiki mazoezi ya kufundishia ya muda mrefu ni hatua muhimu ya kitaaluma ambayo husaidia kubaini mafanikio na changamoto zilizojitokeza wakati wa kipindi cha mafunzo. Umuhimu wake wa kwanza ni kutoa tathmini ya utendaji wa mwalimu mwanafunzi ili kujua kama ana uwezo wa kufundisha kwa ufanisi.

Pia husaidia katika kuboresha mbinu za kufundishia. Kupitia uhakiki, mwalimu anaweza kujua mbinu zipi zilifanya kazi vizuri na zipi hazikufanikisha lengo, hivyo kufanya marekebisho kwa manufaa ya wanafunzi.

Uhakiki pia huongeza uelewa wa mtaala kwa mwalimu mwanafunzi kwa sababu huonesha namna ya kuunganisha maudhui ya somo na mahitaji ya wanafunzi kwa njia bora zaidi.

Aidha, huimarisha maandalizi ya kazi halisi baada ya kumaliza mafunzo kwa kutoa mrejesho wa kitaalamu ambao humsaidia mwalimu kuboresha utendaji wake kabla ya kuingia katika mfumo rasmi wa ajira.

Vilevile, husaidia chuo au taasisi inayotoa mafunzo kutambua ubora wa programu ya mazoezi ya kufundishia kwa kuona jinsi walimu wake wanafunzi wanavyotekeleza kazi kwa vitendo.

Kwa hiyo, kuhakiki mazoezi ya muda mrefu ni sehemu ya msingi ya kuhakikisha mwalimu anayehitimu anakuwa bora kitaaluma, kimaadili na kiutendaji.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA